

ВІДГУК

**офіційного опонента, доцента кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту Чернігівського національного технологічного
університету, доктора економічних наук,
доцента Гоголь Тетяни Анатоліївни
на дисертаційну роботу Лаврової Олени Олексіївни
на тему: «Бухгалтерська фінансова звітність про страхову діяльність
суб'єктів господарювання»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)**

Актуальність теми дисертаційної роботи. Страхові компанії України, як суб'єкти небанківського сектору фінансового ринку, займають його лівову частку. Їх платоспроможність та фінансова стійкість є необхідною умовою стабільного функціонування всієї фінансової системи країни. Головним джерелом інформації, необхідної для оцінки фінансово-майнового стану, платоспроможності, надійності та інвестиційної привабливості виступає фінансова звітність страхової компанії. В умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності та трансформаційних процесів облікових систем посилюються вимоги до якості представленої інформації. Крім того, зростає потреба у здійсненні якісного внутрішнього аудиту страхової діяльності та зовнішньої оцінки достовірності показників звітності, від результатів якої залежать перспективи розвитку страховика.

В науковій спільноті питання бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності про страхову діяльність досліджували О.О. Гаманкова, Т.О. Гарматій, О.О. Гончаренко, В.С. Лень, Н.Г. Нагайчук, В.С. Приходько,

*Вх. № 269 від 28.04.2016р.
Вчений секретар Зоріца О.А. [підпис]*

Ж.В. Прокопенко, О.О. Сидоренко, Л.М. Сокіл та інші вітчизняні науковці. Проте потребує наукового вдосконалення та обґрунтування методичний інструментарій щодо обліку страхової діяльності, формування показників фінансової звітності та внутрішнього аудиту страхової діяльності в інформаційній системі страховика. Важливість наведених питань обумовила актуальність теми кандидатської дисертації Лаврової О.О., **метою** якої полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій з удосконалення бухгалтерської звітності та методичних засад формування її показників. На виконання зазначеної мети в роботі поставлена достатня кількість **завдань**, які повністю реалізовані в процесі дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри обліку і аудиту Черкаського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи» за темою «Організація, методика та методологія обліку, аналізу та аудиту діяльності фінансових установ» (державний реєстраційний номер 0113U001298). У межах зазначеної теми здобувачем розроблено пропозиції щодо вдосконалення методики формування звітності страхових компаній.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій в дисертації, їх достовірність, новизна та практична значимість. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації Лаврової О.О., є достатньо обґрунтованими, достовірними та логічними. Вивчення змісту дисертації дозволяє зробити висновок про те, що мета дослідження досягнута, поставлені завдання виконані. Обґрунтованість отриманих здобувачем результатів підтверджується обсягом опрацьованих даних, літературних джерел, їх критичним аналізом з наведеними конкретними висновками і рекомендаціями, застосуванням загальнонаукових й спеціальних методів пізнання явищ та процесів, а також обговоренням пропозицій в дискусійному порядку на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Заслуговують на увагу розвинені дисертантом методичні положення обліку та оцінки характерних об'єктів страхової діяльності, теоретичні елементи розкриття сутності та класифікації звітності страховиків, окремі аспекти аналізу та аудиту такої звітності. Позитивною рисою роботи слід відзначити глибоке дослідження методики формування та трансформації показників фінансової звітності страховика в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності, а також ефективності та розвитку систем обов'язкового внутрішнього аудиту суб'єктів страхової діяльності.

Для вирішення поставлених у дисертації проблем широко використовувалися загальнонаукові методи: теоретичного узагальнення та порівняння; абстракції; аналізу та синтезу; системного аналізу та моделювання; економіко-математичні; абстрагування і конкретизації, що дозволило забезпечити достатній ступінь обґрунтованості наукових розробок та висновків, сформульованих автором.

Наведене дозволяє зробити позитивний висновок щодо наукового рівня, достовірності аналізу, економічної грамотності дисертанта, доцільності теоретичних обґрунтувань та висунутих до захисту положень.

Наукова новизна одержаних результатів представлених в дисертаційній роботі полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень формування показників фінансової звітності про страхову діяльність, їх аналізу та аудиту. У рамках формування окремих аспектів цієї проблеми автором удосконалено:

– методичні положення обліку та оцінки характерних об'єктів страхової діяльності, через їх узгодження в контексті вимог вітчизняних та міжнародних стандартів, що стало підґрунтям для розробки специфічних показників фінансової звітності страховика, представлені у п. 1.1;

– теоретичні положення сутності та складу бухгалтерської звітності страховика шляхом систематизації й доповнення її класифікаційних ознак та

особливостей структури, зумовлених страховою діяльністю, що дає змогу розмежувати види форм та розкрити їх зміст, представлені у п. 1.2;

– методичне забезпечення обліку та звітності страховиків шляхом формулювання пропозицій з удосконалення понятійного апарату їх нормативно-правового забезпечення, що дозволяє уніфікувати визначення специфічних об'єктів обліку, представлені у п. 1.3;

В результаті апробації результатів наукових досліджень представлених в дисертаційній роботі набули подальшого розвитку:

– систему показників звітності про страхову діяльність, виходячи з потреб користувачів, що дозволяє покращити якість облікових даних та уникнути розкриття несуттєвої для страхової діяльності інформації з метою підвищення ефективності роботи бухгалтерської служби, представлені у п. 2.1 та Додатку А;

– методичні та організаційні аспекти внутрішнього та зовнішнього аудиту фінансової звітності як компоненту захисту інтересів споживачів страхових послуг, потреби в кількісній оцінці його передумов та механізми його здійснення, через розробку відповідної методики, що забезпечує достовірність інформації для користувачів, представлені у п. 3.1 та п. 3.2;

– методичні положення бухгалтерського обліку страхової діяльності шляхом розробки методичних рекомендацій, що ґрунтуються на вимогах Міжнародних стандартів фінансової звітності й дозволяють уникнути різниці в оцінюванні та формуванні показників бухгалтерської фінансової звітності страховиків, представлені у п. 2.2 та Додатку В;

– положення зі складання фінансової звітності про страхову діяльність у вигляді методичних рекомендацій щодо їх складу, змісту та порядку формування показників, що сприяє формалізації складу звітності та однозначності трактування її показників користувачами, представлені у п. 2.3 та Додатку Д;

– оцінка фінансово-майнового стану страховика через компоненти та параметри її здійснення в контексті захисту інтересів споживачів страхових

послуг у вигляді економіко-математичного інструментарію, що дає змогу оцінювати як становище окремого суб'єкта страхової діяльності, так і його місце в контрагентному середовищі, представлені у п. 3.3 та Додатку Б.

Практичне значення одержаних результатів. Результати представлено дослідження мають теоретичну та практичну цінність. Впровадження в практику діяльності страховиків розроблених здобувачем рекомендацій сприятиме підвищенню якості облікової системи для управління страховими компаніями. Підтвердженням практичної спрямованості рекомендацій здобувана є впровадження основних результатів дослідження ПрАТ “УСК “Княжа Вієнна Іншуранс Груп”, Черкаською обласною дирекцією ВАТ НАСК “Оранта” та Черкаським ЦРВ ПАТ “Мегабанк”.

Окремі науково-методичні положення дисертації використовують у навчальному процесі Черкаського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи» при викладанні дисциплін «Звітність підприємств» та «Особливості обліку в небанківських фінансових установах».

Стиль та мова викладення результатів дослідження. Дисертаційна робота Лаврової О.О. характеризується науковим стилем викладення. Текст дисертації та автореферату оформлено згідно вимог МОН України, викладено науковою мовою у логічній послідовності, з наведенням значної кількості ілюстрацій і табличного матеріалу, що сприяє поглибленню розуміння отриманих результатів. Одержані результати достатньо обґрунтовано та аргументовано. За змістом проведених досліджень робота відповідає спеціальності 08.00.09 - Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Автореферат за змістом відповідає науковим положенням і висновкам, наведеним у дисертації, відображає її структуру та послідовність викладення матеріалу. Усі пункти наукової новизни дослідження, які заявлені в авторефераті, необхідним чином розкрито у дисертаційній роботі.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях.

За результатами дисертаційної роботи опубліковано 15 наукових праць загальним обсягом 3,5 друк. арк., у тому числі 1 стаття у науковому періодичному виданні, що внесено до міжнародної наукометричної бази даних, 1 стаття у зарубіжних виданнях, 5 наукових статей у фахових виданнях України, 8 тез доповідей на конференціях. Публікації повною мірою відображають основні результати дисертації.

Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи.

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу в цілому, як і будь-яка творча праця, дисертація Лаврової О. О. не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень:

- Виокремлення специфічних об'єктів обліку в страхуванні проведено на основі власних узагальнень існуючої наукової думки без практичного обґрунтування, окрім того не розкрито в повній мірі їх вплив на показники фінансової звітності (ст. 11-23);

- Твердження «...що бухгалтерська звітність – це система показників, які сформовані на підставі узагальнених даних бухгалтерського обліку й відображають стан та рух певних його об'єктів» викликає сумніви, незважаючи на попередньо представлений ґрунтовний аналіз економічної літератури (ст. 26). До того ж, не зрозуміла доречність представленого розмежування понять бухгалтерської та фінансової звітності в контексті теми дисертаційної роботи.

- Таблиця 1.9 «Удосконалення комплексу дефініцій системи обліково-аналітичного забезпечення страхової діяльності в Україні», за твердженням здобувача, розроблена самостійно та на підставі аналізу змісту Закону України «Про страхування» і Міжнародного стандарту фінансової звітності 4 «Страхові контракти». Проте, сфера нормативно-правового регулювання страхової діяльності не обмежується зазначеними документами та складається також з пакету підзаконних актів. Тож, для формулювання удосконалення понятійного апарату, окресленого

регулювання недостатньо. Окрім того, формулювання пропозицій щодо удосконалення законодавчого забезпечення не узгоджується із завданнями дисертаційного дослідження (ст. 53, 63);

- Представлені в роботі положення щодо повторюваності показників звітності про страхову діяльність не доводять їх викривлення та негативний вплив на систему організації обліку в страховика, що задекларовано в завданнях дисертаційного дослідження (ст. 84-85);

- Пропозиції здобувача, щодо вдосконалення системи синтетичного та аналітичного обліку представлено у вигляді методичних рекомендацій (Додаток В), проте в тексті самої роботи не розкрито їх сутність та не здійснено належне обґрунтування (ст. 93-96);

- Обґрунтування ефективності та необхідності системи внутрішнього аудиту в страхових компаніях виглядає недоцільним на тлі його законодавчо встановленої обов'язковості (ст.112-114);

- В цілому із тексту роботи не зрозумілі обсяги проаналізованої звітності та аудиторських висновків, що були використані. Лише із Додатку Б можна зробити припущення, що здобувачем використано зміст фінансової звітності 79 страхових компаній.

Проте, наведені зауваження не мають принципового характеру і в цілому не знижують науково-теоретичного та практичного рівня досліджень.

Загальний висновок. Дисертація Лаврової О.О. є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке відповідає обраній темі. Актуальність вибраної теми дослідження є безсумнівною. Заявлену мету дисертаційної роботи досягнуто, відповідні їй завдання виконані. Загальні висновки і пропозиції, наведені в роботі, відображають основні результати проведеного дослідження. Відповідно до теми, мети та завдань дисертації автором отримані наукові результати, які є важливим внеском у вирішення проблемних питань теорії, методики та організації обліку страхової діяльності, формування звітності страховиків та її аудиту. Отримані здобувачем результати мають наукову і практичну значимість, а основні

положення змісту дисертації апробовані на науково-практичних конференціях, опубліковані у наукових працях автора та повністю викладені в авторефераті. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає вимогам щодо публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Дисертація «Бухгалтерська фінансова звітність про страхову діяльність суб'єктів господарювання» виконана на належному науковому рівні, має практичну спрямованість і відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 656 від 19.08.2015 р., а її автор – Лаврова Олена Олексіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського
обліку, оподаткування та аудиту
Чернігівського національного
технологічного університету

Т.А. Гоголь

